

UTVECKLINGEN – BALKAN

SPLITTRANDE NATIONALISM PÅ BALKAN: Vi ser en gradvis upplösning på Balkan av det Osmanska Riket. Denna upplösning kom att ske i olika steg:

1. *Grekiska Frihetskriget 1821-1829/30 - Resultat: Grekland självständigt*
2. *Krimkriget 1853-56 - Resultat: Serbien och Rumänien blir autonoma områden*
3. *Berlinkongressen 1878* (efter krig Ryssland - Osmanska Riket) - *Resultat: Serbien och Rumänien blir självständiga; Bulgarien blir ett autonomt område; Bosnien och Hercegovina kom att ockuperas och styras av Österrike-Ungern; Cypern blir en Brittisk ö och Ryssland får en del av Bessarabien*

SPLITTRANDE NATIONALISM INOM ANDRA STORMAKTER: De nya statsbildningarna och det Osmanska Rikets två stora grannar Österrike-Ungern och Ryssland ville breda ut sig på dess bekostnad. Detta innebar problem!

Dessa två länder hade också drabbats av det inre tryck som kallas "**splittrande nationalism**" – dvs. en mängd olika nationaliteter inom både Österrike-Ungern (tyskar, tjecker, ungrare, polacker, bosnier, serber, kroater, turkar, italienare, etc...) och Ryssland (polacker, finnar, ukrainare, etc...) ville försöka bli självständiga.

ÖSTERRIKE-UNGERN: Notera att de olika självständighetsrörelserna påverkade flera minoriteter i Österrike-Ungern. Bland de slaviska grupperna diskuterades möjligheterna att skapa ett större sydslaviskt rike tillsammans med slaver på Balkan

RYSSLAND: Ryssland underblåste de olika slaviska gruppernas missnöje på olika sätt. Bland annat så presenterades en idé om ett stort gemensamt slaviskt rike (med Ryssland i spetsen) - denna idé om en förenad slavisk union kallas **PANSLAVISM!** Förutom panslavismen så hade Ryssland andra egna motiv till att det Osmanska Riket skulle falla:

- *De ville stärka sin egen position i Balkanområdet*
- *De ville kontrollera in och utloppen mellan Medelhavet och Svarta Havet (Dardanellerna och Bosporus)*

ÖSTERRIKE-UNGERN: Efter nederlaget i det Preussisk-Österrikiska Kriget 1866 (Sjuveckorskriget) så fokuserade Dubbelmonarkin Österrike-Ungern (1867) sin utrikespolitik på att ha större inflytande över Balkanområdet!

BALKAN 1875-1878: För att bättre förstå de slitningar som uppstod efter kriget mellan Ryssland och det Osmanska Riket 1877-78 så är det viktigt att veta följande:

- **1875** - Uppror i de Osmanska provinserna Bosnien och Hercegovina
- **1876** - Upproret sprider sig till Bulgarien! Serbien och Montenegro förklarar krig mot det Osmanska Riket!

Ryssland gör en hemlig överenskommelse med Österrike-Ungern:

- *Serbien och Montenegro får Novibazar*
- *Österrike-Ungern får Bosnien och Hercegovina*
- *Ryssland får Bessarabien*

Tyskland (Bismarck) säger OK till en uppgörelse mellan Österrike-Ungern och Ryssland. Storbritannien lämnar inte något svar...

- **1877** - Krig mellan Ryssland och det Osmanska Riket (för sjätte gången på hundra år)

- **1878** - Ryssland segrar i kriget mellan Ryssland och det Osmanska Riket. Detta ledde till två stycken fredsuppgörelser:

1. Fred i San Stefano

- *Mycket förmånliga villkor för Ryssland och hennes slaviska bundsförvanter.* Storbritannien protesterar! De flyttar den brittiska Medelhavsflottan till Dardanellerna och ockuperar den Osmanska ön Cypern. Österrike-Ungern protesterar också mot fredsuppgörelsen. Tyskland och Frankrike förhåller sig relativt neutrala. Ett förslag om en stormaktskonferens väcks och de olika länderna accepterar denna lösning...

2. Berlinkongressen (Storbritannien, Ryssland, Osmanska Riket, Österrike-Ungern, Frankrike, Italien och Tyskland)

- *Ryssland förlorade det mesta av San Stefano uppgörelsen*
- *Serbien blev självständigt*
- *Rumänien blev självständigt*
- *Bulgarien delades upp i tre delar (med varierande grad av självstyrelse - autonomi)*
- *Storbritannien fick Cypern*
- *Österrike-Ungern fick tillstånd att "inneha och förvalta" Bosnien och Hercegovina*

1879-1900... - Under resten av 1800-talet så fortsätter sönderfallet på Balkan:

1903 - Kung Alexander av Serbien mördas (av Serbiska officerare). Han hade förestått en diktatorisk regering som utmärktes av korruption, övervakning, en brutal hemlig polis samt en vänlig utrikespolitik i förhållande till Österrike-Ungern. 1903 genomfördes en militärkupp (Överste Dragutin Dimitrievic ("Apis") var involverad i denna kupp - han är mera känd som ledare för den "**Svarta Handen**") som gav Peter I (Karageorgevic) makten:

- *Pro-Serbiska föreningar bildas i flera av Serbiens grannstater*
- *Ny utrikespolitik - "Rysslandsvänlig" (sämre kontakter med Österrike-Ungern)*
- *Planer på ett skapande av "Stor-Serbien"*

1904-05 Rysk-Japanska Kriget - Ryssland misslyckas med sin pågående etablering i öst (Manchuriet och Korea). Ryssland fokuserar därför åter på Europa - på Balkanområdet (och en del områden i söder, bl.a. Persien). Som tidigare nämnts var de ryska målen:

- *De ville stärka sin egen position i Balkanområdet*
- *De ville kontrollera in och utloppen mellan Medelhavet och Svarta Havet (Dardanellerna och Bosporus)*

1905-1907 - Orolig tid beroende på den **första Marockokrisen - mötet i Algeciras** och bildandet av **Trippelententen** (1907)

...och sedan kom nästa kris på Balkan

1908-1909 BOSNIENKRISEN. Efter hemliga förhandlingar mellan Ryssland – Österrike-Ungern så annekterade Österrike-Ungern Bosnien – Hercegovina. Tyskland (förbundskansler Bülow) backade upp Österrike-Ungern. Ryssland hade blivit lovade Österrikiskt stöd för deras anspråk på att kontrollera sunden i Bosporen och Dardanellerna. Detta innebar att Ryssland gick bakom ryggen på Serbien – deras allierade på Balkanhalvön. Därför var mötesprotokollen från denna överenskommelse ytterst hemliga! Österrike-Ungern annekterade Bosnien – Hercegovina snabbt men det blev ingen uppgörelse för Ryssland som kände sig lurade. När Ryssland och Serbien officiellt protesterade mot annekteringen föreslog Tyskland

att Österrike-Ungern skulle tvinga dessa länder till att formellt acceptera annekteringen (Tyskland kände till det hemliga avtalet mellan Österrike-Ungern och Ryssland så de föreslog att Österrike-Ungern skulle använda hotet om att publicera Rysslands svek som påtryckningsmedel). Tyskland visade nu sitt hundra procentiga stöd till Österrike-Ungerns Balkanpolitik (man brukar säga att de gav en "**blank check**" till Österrike-Ungern). Detta innebar också att Tyskland på allvar blev inblandade i Balkanområdets angelägenheter samt att både Serbien och Ryssland blev officiellt förödmjukade. Ryssland knyts på detta sätt ännu närmare Frankrike och Storbritannien.

Oron nere på Balkanområdet blev ännu mer akut åren innan det första världskriget bröt ut:

1912 – FÖRSTA BALKANKRIGET: Det sönderfallande Osmanska riket lockade flera länder. I början av 1912 slöt Serbien, Bulgarien, Grekland och Montenegro en allians (Balkanförbundet) för att för "alltid" frigöra sig från det Osmanska riket – **Första Balkankriget**. De reella planerna var dock mer en uppdelning av det sönderfallande Osmanska riket innan någon annan lade beslag på det! De besegrade de turkiska trupperna. Man undertecknade en vapenvila och började förhandla om fred i London i december 1912. Ett av resultaten vid dessa förhandlingar var att Balkanförbundet (och då framförallt Serbien) tvingades retirera från Albanien som erkändes som egen stat!

1913 – ANDRA BALKANKRIGET: Efter de s.k. ungturkarnas revolution i januari 1913 återupptog Turkiet kriget – som de förlorade. Turkiet förlorade nu samtliga kvarvarande områden på Balkanhalvön förutom Konstantinopel (Istanbul) och ett litet område norr om Marmarasjön. Bland de allierade uppstod nu en oenighet om delningen av "bytet". Bulgarien gjorde anspråk på en större del av de erövrade områdena eftersom man ansåg att deras krigsinsatser varit större än de övrigas!

Detta accepterades ej av de övriga. Därför anföll Bulgarien Serbien och Grekland i Makedonien i juni 1913. Detta krig kallas för det – **Andra Balkankriget!** Bulgarien kom att förlora större delen av de områden man lyckats erövra under det första Balkankriget! Efter detta krig kom också Albanien gränser att slutgiltigt bestämmas. De blev erkända som suverän stat men fick en del av de ursprungliga gränserna beskurna. Bl.a. förlorade man provinsen Kosovo till Serbien...

1914 – JULIKRISEN: Det är först och främst viktigt att inse att mordet i Sarajevo inte ledde till utbrottet av första världskriget - det var händelserna under tiden efter mordet som gjorde att kriget bröt ut!

TECKEN PÅ ETT TREDJE BALKANKRIG

- **5 juli 1914** - Österrikiska representanter träffar kejsare Wilhelm II och han lovar tyskt stöd till Österrike (detta kallas Tysklands "**blanka check**")
- **14 juli 1914** - Den Österrikiska utrikesministern Leopold von Berchtold övertygar Ungerns premiärminister Istvan Tisza att Österrike inte har några territoriella krav på Serbien. Därigenom så fick han Ungerns stöd mot Serbien (men Berchtold ljög ...)
- **23 juli 1914** - Den Österrikiske ambassadören i Serbien levererade ett ultimatum till den serbiska regeringen. De fick 48 timmar att acceptera de Österrikiska kraven
- **25 juli 1914** - Serbien utlyser en allmän mobilisering av sin armé tre timmar innan tidsfristen för svaret på kraven går ut. Fem minuter före tidsfristen svarar Serbien - den

serbiska regeringen har försökt att ge efter på de allra flesta krav som Österrike ställt. Österrike anser att detta inte är nog.

- **28 juli 1914 - Österrike förklarar krig mot Serbien** (via ett telegram)

TECKEN PÅ EN STÖRRE KONFLIKT

- **26 Juli 1914** - Ryssland utfärdar order om en förberedelse för mobilisering
- **27 Juli 1914** - Frankrike proklamerar också en ”standby” mobiliseringsorder
- **27 Juli 1914** - Storbritannien beordrar flottan att segla vidare till sina ”krigsstationer” efter den genomförda sommarmanövern
- **30 juli 1914** - Österrike-Ungern utlyser full mobilisering
- **30 juli 1914** - Ryssland proklamerar allmän mobilisering
- **31 juli 1914** - Tyskland utfärdar en order om förberedelse för mobilisering (Kriegsgefahr Zustand)
- **31 juli 1914** - Tyskland skickar ett ultimatum till Ryssland - demobilisera inom 12 timmar annars kommer Tyskland att mobilisera fullt ut och förklara krig mot Ryssland
- **31 juli 1914** - Tyskland skickar ett ultimatum till Frankrike – förklara Frankrike neutralt inom 18 timmar och lämna över gränsfästningarna i Liège och Namur som ett bevis på god vilja...
- **31 juli 1914** - Frankrike proklamerar full mobilisering
- **1 augusti 1914 - Tyskland mobiliserar och förklarar krig mot Ryssland**
- **2 augusti 1914** - Tyskland begär fri passage genom Belgien
- **2 augusti 1914** - Italien förklarar sig neutralt!
- **3 augusti 1914 - Tyskland förklarar krig mot Frankrike**
- **4 augusti 1914** - Tyskland bryter mot Belgiens neutralitet och börja förflytta sina trupper genom Belgien fastän Belgien offentligt vägrat att tillåta dem passera (3 augusti)
- **4 augusti 1914** - Storbritannien skickar ett ultimatum till Tyskland - dra tillbaka alla trupper från Belgien senast vid midnatt eller så kommer ett krigstillstånd att råda mellan de båda länderna
- **4 Augusti / 5 Augusti 1914 - Storbritannien förklarar krig mot Tyskland**
- **6 Augusti 1914 - Österrike-Ungern förklarar krig mot Ryssland**

FÖRSTA VÄRLDSKRIGET VAR NU ETT FAKTUM!!!